

Decreet van 21 november 2008
betreffende de ondersteuning van
de circuskunsten in Vlaanderen

Circus in Vlaanderen

Circus in Vlaanderen

Het cultuurbeleid is in het federale België een exclusieve bevoegdheid van de Gemeenschappen. De Gemeenschappen kunnen daarvoor wetten uitvaardigen, die decreten genoemd worden. Ook de ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen valt onder het cultuurbeleid en is dus een Vlaamse bevoegdheid.

Het cultuurbeleid in Vlaanderen is er op gericht een zo divers mogelijk aanbod voor een zo divers mogelijk publiek te verzekeren. Het voorbije decennium verwierf circus met een eigen decreet een volwaardige plaats in dit beleid. Door het creëren van een apart wettelijk kader krijgen de circuskunsten, die linken vertonen met amateurkunsten en professionele kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel werk, jeugdwerk, en ook sport, toch een eigen plaats. Het decreet biedt nieuwe en noodzakelijke kansen op verdere ontwikkeling, verdieping en vernieuwing.

Deze brochure geeft een inleiding tot het circusbeleid van de Vlaamse overheid met aandacht voor het circusbeleid in het verleden en het circusdecreet vandaag. Daarnaast zoomen we in op het circuslandschap in Vlaanderen.

Lang leve het circus!

In Vlaanderen kreeg het circusbeleid voorzichtig vorm vanaf eind jaren zeventig door de opname van de Vlaamse circussen in de lijst van culturele manifestaties van het ministerie van de Nederlandse Cultuur. Begin jaren tachtig zette de sector de actie S.O.S.-circus op. De actiegroep stuurde aan op een circusvriendelijk beleid van de overheid.

De opeenvolgende ministers van Cultuur toonden hun interesse, maar systematische ondersteuning van circuskunsten en een duidelijke visie bleven uit. Een belangrijke symbolische steun in de rug kreeg Circus Ronaldo aan het eind van de jaren negentig door de erkenning als Cultureel Ambassadeur van Vlaanderen.

Een belangrijk keerpunt in de erkenning van circus als waardevolle kunstvorm was de oprichting van Circusvlo (Vlaamse Organisatie voor Circuskunsten) met vijf jeugdcircusateliers in 2001, een vzw met als doel het ondersteunen, bevorderen en promoten van circus als amateurkunstvorm.

Een jaar later sloot de Vlaamse Regering een afsprakennota met zeven traditionele circussen en ging men van start met een verhoogde ondersteuning en een promotiecampagne om de Vlaamse nomadische circussen extra kansen te geven. Dit was het startschot voor een aantal structurele maatregelen in de daaropvolgende jaren om niet alleen het traditionele circus te ondersteunen, maar ook nieuwe vormen van circuskunsten een kader te bieden.

Vanaf 2007 werd de ondersteuning van het Vlaams circuslandschap via een tijdelijk reglement opengetrokken naar alle circuskunsten.

In dat reglement was één van de voorwaarden voor subsidies, die later werd overgenomen in het decreet, dat circussen geen wilde dieren kunnen inzetten.

Dankzij sterke impulsen aan de creatie en spreiding van de Vlaamse circuskunsten kende de Vlaamse circussector de laatste jaren een kwalitatieve en kwantitatieve groei. Zo ontstond de jongste jaren in Vlaanderen, naast de rondtrekkende traditionele nomadische circussen, een nieuwe circusgeneratie met spektakels die de grenzen opzoeken van allerlei podium- en andere kunsten, zoals theater, dans, hedendaagse muziek, multimedia ...

“ Dankzij sterke impulsen aan de creatie en spreiding van de Vlaamse circuskunsten kende de Vlaamse circussector de laatste jaren een kwalitatieve en kwantitatieve groei. ”

Circusbeleid vandaag

Met de invoering van het Circusdecreet werd de circuskunst structureel erkend door het beleid. *Het Decreet van 21 november 2008 betreffende de ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen* betekende een zuurstofinjectie voor de ontwikkeling van de circussector. Voor de eerste maal was er een visie, een eigen budgetlijn en een duidelijk Vlaams subsidiekader voor circuskunsten.

Met het decreet wil de Vlaamse overheid een divers en goed gespreid aanbod van circuskunsten ondersteunen, stimuleren en promoten in Vlaanderen en met oog voor een internationale context. Zowel het klassieke circus als de nieuwe circusvormen krijgen hierin een volwaardige plaats, ongeacht of het gaat over liefhebbers of beroepsmatige beoefenaars van de circuskunsten. Het decreet bevat gerichte maatregelen voor de productie en creatie, de spreiding, de ondersteuning, de promotie en de opleidingen en bijscholingen van en voor de circuskunsten.

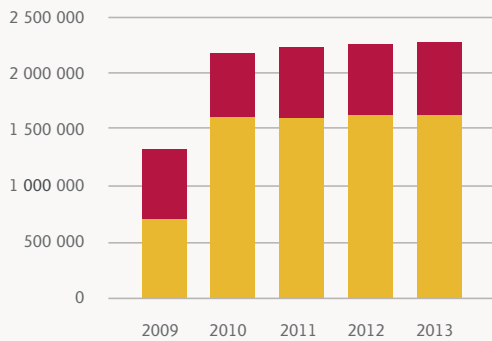
De kracht van het Circusdecreet is dat het alle vormen van circus samenbrengt, zich richt op zowel amateur- als (semi)professionele circuskunsten en de aandacht voor de sector beleidsmatig stevig heeft verankerd. De Vlaamse overheid wil met het decreet de circuskunsten in Vlaanderen stimuleren en het Vlaamse circus weer op de kaart zetten: zowel nationaal als internationaal.

Subsidies voor circuskunsten

Het Circusdecreet wil optimale kansen bieden aan alle circuskunsten door de creatie, de spreiding, de professionalisering en de promotie te subsidiëren. Daarnaast subsidieert het decreet een Vlaams Circuscentrum als belangenbehartiger en kenniscentrum voor de circuskunsten. In 2013 was dit goed voor een totaal van 2 279 000 euro.

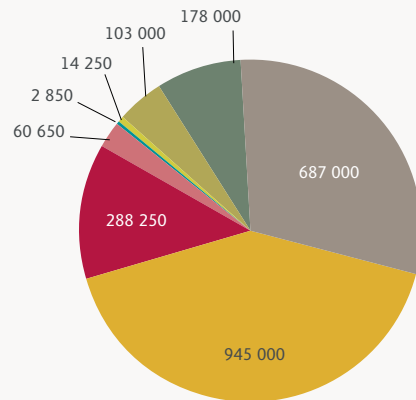
> Grafiek 1: totaal subsidiebedrag circuskunsten (2009 – 2013)

■ Structurele subsidies ■ Projectsubsidies

Opmerking: Vanaf 2010 worden drie festivals, voorheen gesubsidieerd op basis van het Kunstendecreet, structureel gesubsidieerd op basis van het Circusdecreet.

> Grafiek 2: verdeling subsidies Circusdecreet in 2013

■ creatie
 ■ spreiding nomadische tournee
 ■ internationale spreiding
 ■ promotie
 ■ beurzen
 ■ festival projectmatig
 ■ festival structureel
 ■ circuscentrum

Creatie van circuskunstproducties

Nieuwe en ervaren circusartiesten en -gezelschappen kunnen subsidies aanvragen voor de creatie van een kwaliteitsvolle productie die zich richt naar een breed en divers publiek. Aanvragen worden door een commissie van experts beoordeeld op vlak van artistieke kwaliteit en bijdrage aan vernieuwing of publieksbereik, haalbaarheid, kwaliteit van vorige producties en betrokkenheid bij de Vlaamse circus-kunsten.

Voor een bedrag tot 5 000 euro komen ook natuurlijke personen in aanmerking. Voor een hogere subsidie is rechtspersoonlijkheid vereist.

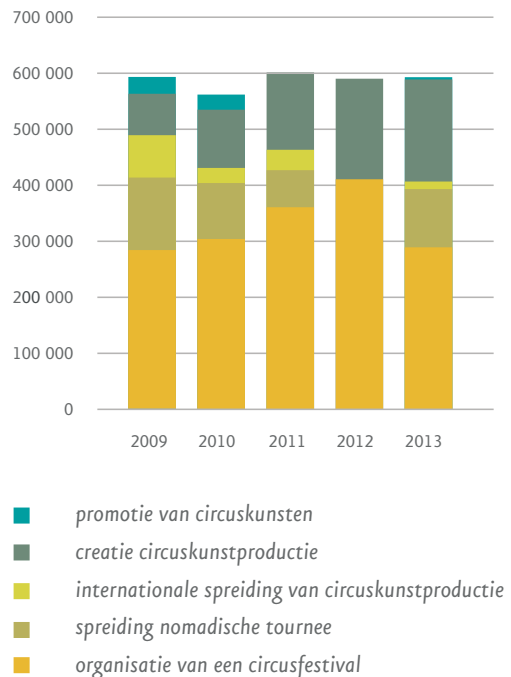
Spreiding van circuskunstproducties

Het decreet ondersteunt ook de speelkansen van Vlaamse circuskunstproducties, zowel in binnen- als buitenland. Om het nomadische karakter van een deel van het circuslandschap te vrijwaren, kunnen circussen die rondtrekken met een eigen programma voor hun **tournee door Vlaanderen** jaarlijks een tussenkomst krijgen. Ook de **Vlaamse festivals** die op een kwaliteitsvolle manier de programmatie van circuskunsten centraal stellen, worden mogelijk ondersteund. Dit voor maximaal 5 jaar. Straattheater of verwante mengvormen kunnen evengoed op dergelijke festivals aan bod komen. Met het oog op **buitenlandse spreiding** ten slotte, kunnen circuskunstproducties die geprogrammeerd worden op buitenlandse evenementen en festivals met internationale uitstraling ook beroep doen op ondersteuning. Eigen aan circussen is immers dat ze rondtrekken en grenzen oversteken. Ook deze subsidieaanvragen worden beoordeeld door een commissie van experts op basis van criteria die betrekking hebben op de artistieke en inhoudelijke kwaliteit, de betrokkenheid bij de Vlaamse circuskunsten en op de praktische haalbaarheid. Bij de tournees kan ook de kwaliteit van vorige tournees worden meegenomen in de beoordeling. Voor festivals vormen publieksbereik en internationale uitstraling extra beoordelingselementen. Internationale uitstraling van het evenement en mogelijkheden tot netwerkvorming en expertise-uitwisseling zijn eveneens van belang bij internationale spreiding.

Promotie van circuskunsten

Met het Circuscentrum als draaischijf van een tastbaar circusbeleid en via de ondersteuning van productie en spreiding wordt de basis gelegd voor een sterker uitgebouwd en divers circuslandschap in Vlaanderen. Toch kan de Vlaamse overheid bijkomend investeren in initiatieven die bijdragen aan een positief circusimago en voorziet het decreet in de jaarlijkse ondersteuning van maximaal twee grote promotieactiviteiten.

> Grafiek 3: overzicht projectsubsidies (2009 - 2013)

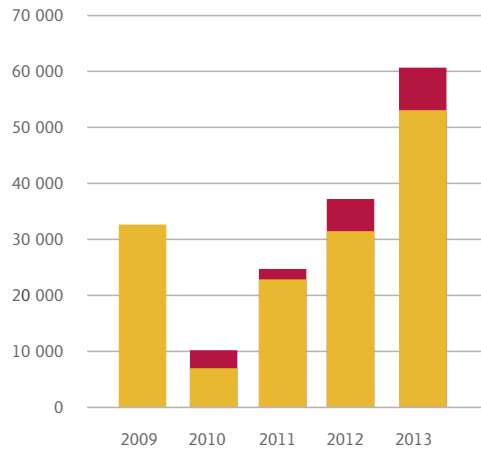

Bijscholingen en opleidingen voor circuskunstenars

Circustalent uit Vlaanderen krijgt alle kansen om internationale bijscholingen en voortgezette opleidingen te volgen. Jaarlijks wordt ruimte vrijgemaakt om beloftevolle circustalenten naar internationale opleidingen te sturen of te laten deelnemen aan een opleiding tot docent in de circuskunsten. Zo wordt vandaag geïnvesteerd in het Vlaams circuslandschap van morgen.

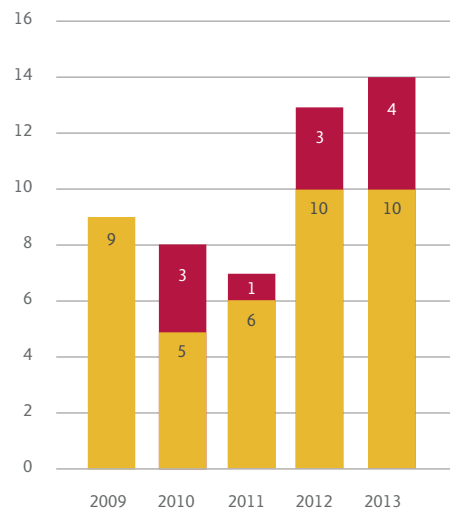
Als financiële tegemoetkoming kan een deel van de reis-, verblijf- en studiekosten vergoed worden. De aanvragen worden beoordeeld op basis van betrokkenheid bij de Vlaamse circuskunsten, kennis en vaardigheden op vlak van circus en het carrièreperspectief van de kandidaat.

> Grafiek 4: overzicht subsidies voor internationale bijscholing of opleiding tot docent (2009 – 2013)

■ opleiding tot docent in circuskunsten
 ■ internationale bijscholing of voortgezette opleiding als circuskunstenaar

> Grafiek 5: aantal kandidaten die subsidies ontvingen voor een internationale bijscholing of opleiding tot docent (2009 – 2013)

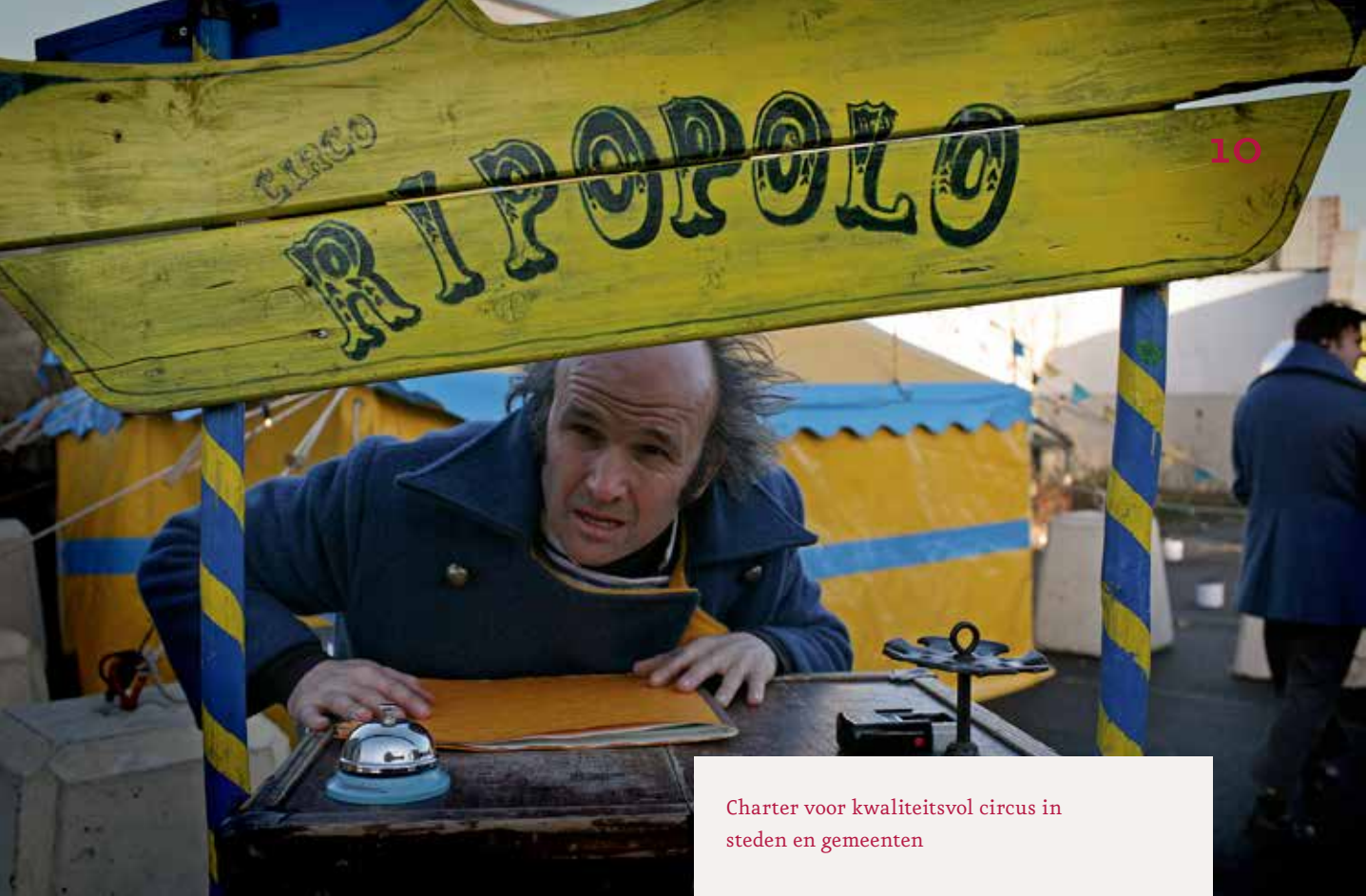
■ opleiding tot docent in circuskunsten
 ■ internationale bijscholing of voortgezette opleiding als circuskunstenaar

Verankering van een Vlaams Circuscentrum

Het Circusdecreet voorziet in de ondersteuning van het Circuscentrum als ankerpunt voor de circuskunsten. Via diverse acties en projecten wil het Circuscentrum van Vlaanderen een bloeiende circusregio maken, met een breed cultureel draagvlak en optimale ontwikkelingskansen. Het centrum vormt de verbinding tussen de Vlaamse overheid en de sector en heeft voor haar werking de voorbije vijf jaar een gemiddelde subsidie van 685 000 euro ontvangen. De werking van het Circuscentrum is opgebouwd rond vijf pijlers.

- Artistieke ondersteuning. De Vlaamse circusartiest – zowel aanstormend talent als gevestigde waarde – ondersteunen in zijn of haar loopbaan. Sleutelwoorden zijn creatie, artistiek advies, spreiding en promotie.
- Vorming & vrijetijdsnetwerk. Docenten, artiesten en jonge beoefenaars de nodige bijscholingen aanbieden. Het netwerk van circusateliers zowel artistiek als pedagogisch opvolgen.
- Erfgoed & documentatie. Het Vlaamse circuserfgoed beschermen, promoten en in ere herstellen. Relevante literatuur en beeldmateriaal bewaren en ontsluiten.
- Promotie & communicatie. De Vlaamse circussector, het Vlaamse circusbeleid en het Circuscentrum zelf promoten via diverse kanalen. Circus hoger op de agenda plaatsen bij media, beleidsmakers en andere kunstensectoren.
- Internationale profilering. Het Vlaamse circus als kwaliteitsvol merk profileren in het buitenland. Actief zijn in betekenisvolle Europese netwerken en projecten.

Charter voor kwaliteitsvol circus in steden en gemeenten

Eind 2012 heeft het Circuscentrum in overleg met de circussector en met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) een charter opgesteld om de reizende circussen en de steden en gemeenten opnieuw dicht bij elkaar te brengen en kwaliteitsvolle circussen hun plaats terug te geven in onze steden en gemeenten.

Nomadische of reizende circussen hebben het immers moeilijk om in onze steden en gemeenten hun tent op te slaan. Sommige lokale besturen zien circus niet graag meer komen vanwege slechte ervaringen met circussen die zich niet aan de afspraken hielden. Of circussen moeten zich vestigen aan de rand van de stad. Voor reizende circussen zelf is het ook niet altijd eenvoudig om mee te zijn met alle regelgeving over arbeidsomstandigheden, brandveiligheid, dierenwelzijn en lokale politiereglementen. Het charter wil op basis van wederzijds vertrouwen overleg en samenwerking tussen lokale besturen en circussen aanmoedigen. Het moet leiden tot een goede kwaliteit van de werking, betere locaties en werkbare afspraken tussen de lokale overheid en de circuswereld.

Profielschets van de Vlaamse circussector

Vlaanderen telde in de glorie-dagen van het circus zo'n twintig rondreizende circuskaravanen, die telkens opnieuw in het hart van elk dorp de tenten optrokken en volle zalen lokten. Een circusdag was een hoogdag in het dorp. Sinds de jaren vijftig knaagde onder meer de opkomst van andere vrijetijdsbestedingen, waaronder de televisie, aan deze successen. De circussector kende een ware recessie en tot de jaren tachtig was de crisis in het circus een algemeen fenomeen in Europa. Slechts enkele circussen slaagden erin om een sterke traditie levendig te houden. Vanaf de jaren tachtig bewandelde een aantal buitenlandse circussen nieuwe richtingen en kwamen er nieuwe artistieke impulsen. Deze internationale vernieuwing zorgde voor een sterkere positie van verschillende grote circussen over heel Europa en ruimer, met als bekendste gezelschap Cirque du Soleil uit Canada, maar ook voor ruimte voor kleinere

compagnieën die allerlei vormen van circus brengen. Het circus in Vlaanderen is pas de laatste decennia sterk geëvolueerd: van een beperkt landschap waarin vooral nomadische circussen met de tent rondtrokken, tot een uitgebreide kunstdiscipline waarin invloeden doorklinken van theater, dans, muziek en tal van andere disciplines. Circus beperkt zich ook niet langer tot de reizende circussen van weleer. Veel compagnieën en artiesten worden geprogrammeerd door cultuurcentra of op festivals en brengen hun voorstelling in een zaal of in open lucht. Het beleid van de Vlaamse overheid wil al deze circuskunstenaars sterke kansen bieden om een eigen dynamische identiteit op te bouwen, en dit zowel in Vlaanderen als daarbuiten.

Reizende circussen

Vandaag kent Vlaanderen nog steeds een aantal reizende tentcircussen, van oorsprong rondreizende families die een 'traditioneel' programma brengen: een opeenvolging van verschillende circusacts, gepresenteerd door de spreekstalmeester (veelal de circusdirecteur). Voorbeelden zijn: Circus Barones, Circus Bavaria, Magic Circus, Circus Pauwels, Circus Picolini, Circus Pipo, Circus Rose-Marie Malter en Wiener Circus.

Maar ook circuscompagnieën die zich bezig houden met nieuwe vormen van circuskunsten (circustheater-dans-straattheater), voelen zich vaak aangetrokken om met de tent rond te trekken. Voorbeelden zijn: Circo Ripopolo, Circus Plusminus, Circus Marcel, Circus Ronaldo, Cirque-Cirquaire, Hendrik & Co, Théâtre d'un Jour, Hoetchatcha en Cie Circ'ombelico,

Circus in zaal en in open lucht

Naast de nomadische tentcircussen zijn er tal van compagnieën en artiesten die hun voorstelling in zaal of in open lucht brengen. Vooral de zaalvoorstellingen hebben door hun omkadering een duidelijke link met andere podiumkunsten zoals theater en dans: circus in zaal is niet langer een product van enkel artiesten, ook een regisseur, dramaturg, decorbouwer, lichtartiest, choreograaf, componist en soms zelfs een cineast zijn van groot belang. Meer en meer cultuurcentra plaatsen circus in hun regulier aanbod.

Maar circus blijft natuurlijk ook een kunstvorm om in open lucht te brengen. Het ruwe en onvoorspelbare karakter van de straat past perfect bij artiesten en gezelschappen die hun voorstelling met improvisatie, humor, publieksinteractie en indrukwekkende visuele acts opbouwen. Straattheaterfestivals en stadsfeesten bulken dan ook van het circus.

Festivals

Drie grote festivals worden als pioniers beschouwd voor de spreiding en promotie van de circuskunsten: Theater op de Markt (Hasselt/Neerpelt), Humorologie (Kortrijk) en MiramirO (Gent). Veel andere festivals richten zich de laatste jaren ook meer en meer op circus: Circo Roma (Borgerhout), Cirque Plus (Brugge), Trezart (Mol), het Jeugdcircusfestival tijdens de Gentse Feesten, Cirk! (Aalst) en de Zomer van Antwerpen om maar enkele te noemen.

Ook een aantal cultuurcentra programmeren systematisch circus. Verder valt sinds enkele jaren het toenemende belang van circus in theaterproducties en -festivals op. Denk aan Villanella en het Bronks Festival, Laika, Ensemble Leporello, Luxemburg vzw, HETPALEIS, Theater FroeFroe, les ballets c de la b, ...

Opleidingen

Voor een circusopleiding op vrijetijdsniveau kan je in Vlaanderen terecht bij de zogenaamde circusateliers. Meer dan vierduizend kinderen, jongeren en volwassenen volgen wekelijks les in één van de vele circusateliers die momenteel in Vlaanderen actief zijn. Ook het Circuscentrum zelf organiseert jaarlijks met partners uit het veld een aantal interessante opleidingen voor hobbyisten, jonge talenten, docenten en artiesten.

Naast het uitgebreide netwerk van circusateliers en de initiatieven van het Circuscentrum is er in

Vlaanderen een circusopleiding aan het Atheneum Redingenhof in Leuven. Kinderen uit de eerste graad kunnen al voor de optie circusvaardigheden kiezen. Brussel is ook een belangrijke plek voor circusopleidingen: Espace Catastrophe en Ecole de Cirque de Bruxelles bieden bijscholingen voor al wie zich in circus wil specialiseren en de Ecole Supérieure des Arts du Cirque (ESAC) is een van de meest gerenommeerde circushogescholen ter wereld. Ten slotte kunnen Vlaamse studenten ook terecht in tal van scholen in het buitenland.

Contact

Het circusbeleid wordt uitgevoerd door het agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen.

Voor informatie over het Circusdecreet en de subsidieregeling kunt u terecht bij:

Machteld De Smedt
T +32 (0)2 553 41 94
machteld.desmedt@cjsm.vlaanderen.be

www.sociaalcultureel.be

Voor meer informatie over circus in Vlaanderen, reizende circussen, artiesten & compagnieën, circusfestivals, circuserfgoed en circus internationaal kunt u terecht bij:

Vlaams Centrum voor Circuskunsten vzw (Circuscentrum)
Dok Noord 4 F 001, 9000 Gent
T +32 (0)9 233 85 89
info@circuscentrum.be

www.circuscentrum.be

Colofon

Redactie

Machteld De Smedt

Karolien Waegeman

Wim Bogaert

Vormgeving

Un'dercast

Bronnen

Circussen in Vlaanderen, Marc Jacobs, 2002

www.circuscentrum.be

Foto's

Cover: Passe-Pieds, © Kevin Van Looy

p.3: Caprices, Alexander Vantournhout, © Bart Grietens

p.4: Cirque Plus, © Janes Zeghers

p.6: Zinzi & Evertjan, © AlenaZ

p.9: Carrousel des moutons, d'irqe & fien, © Norbert Dutranoy

p.10: Fazzoletto, Circo Ripopolo, © Michel Vanden Eeckhoudt

p.11: 15Feet6, © 15Feet6

p.12: Cie Circ'ombelico, © Cie Circ'ombelico

p.13: Ruben Mardulier, © Karine De Smet

p.14: Studenten Codarts Rotterdam, © Seppe Dankers

Druk

Digitale Drukkerij Vlaamse overheid

Verantwoordelijke uitgever

An Vrancken

Administrateur-generaal

Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen

Arenbergstraat 9

1000 Brussel

Depotnummer

D/2013/3241/337

Uitgave

November 2013

